

Factsheet 1. Leefbaarheid

---

1. Gezondheidseffecten

Sociale verbindingen zijn belangrijk voor de gezondheid en het welzijn. Een sociaal netwerk kan sociale steun (emotionele steun of bijvoorbeeld concrete hulp bij dagelijkse activiteiten) bieden. Wanneer het gaat over sociale verbindingen tussen buurtgenoten, dus niet familie- of werkgebonden contacten, wordt vaak gesproken over sociale cohesie: de mate van verbondenheid en solidariteit tussen buurtgenoten.

Uit onderzoek blijkt dat gemeenschappen met meer sociale cohesie gezonder zijn dan gemeenschappen met minder cohesie.

- Mensen die veel sociale steun krijgen hebben een hogere kans om langer te leven;
- Sociale cohesie en sociale steun beschermen tegen hart- en vaatziekten en hebben een positieve invloed op de psychische gezondheid;
- De afwezigheid van een sociaal netwerk leidt tot eenzaamheid, wat weer kan leiden tot een minder goede gezondheid.

Ouderen hebben over het algemeen minder toegang tot hulpbronnen en sociale steun dan jongere volwassenen. Contacten in de wijk en onderlinge verbondenheid leveren een positieve bijdrage aan het welzijn van ouderen.

2. Indicatoren

Het is lastig om de sociale kwaliteit van een gebied weer te geven, aangezien het sociale gedrag van bewoners en hun beoordeling van de omgeving worden beïnvloedt door veel factoren. De indicator 'Leefbaarheid' zegt iets over de mate waarin de woonomgeving aansluit bij de eisen en wensen die er aan worden gesteld en kan worden gezien als een verbinding tussen het fysieke en het sociale domein. De sociale component is het belangrijkste voor de leefbaarheid. Goede sociale verbindingen verbeteren de leefbaarheid in een buurt. De best beschikbare indicator voor de leefbaarheid is de leefbaarheidsscore zoals weergegeven door de Leefbaarometer. De Leefbaarometer geeft informatie over leefbaarheid en leefbaarheidsontwikkeling in alle buurten en wijken in Nederland. In de Leefbaarometer wordt uitgegaan van de volgende definitie: *"Leefbaarheid is de mate waarin de omgeving aansluit bij de eisen en wensen die er door de mens aan worden gesteld"*.

3. Data

De leefbaarheid wordt in beeld gebracht via de Leefbaarometer via <http://www.leefbaarometer.nl/kaart/#kaart>. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van 100 kenmerken van de woonomgeving, onderverdeeld in 5 dimensies (woningen, bewoners, veiligheid, voorzieningen en fysieke omgeving). De Leefbaarometer geeft de Leefbaarheidssituatie weer in 9 klassen, variërend van zeer onvoldoende tot uitstekend.

4. Richtinggevende ambitie

Gelderland streeft in de hele provincie op buurtniveau naar minimaal een leefbaarheidsklasse 'goed'. De richtinggevende ambitie is om tot 'uitstekend' te komen.

5. Score bepalen

Voor *Leefbaarheidssituatie* is de score te bepalen door het **ruimtelijk schaalniveau** in te stellen op 'buurten' en op een buurt te klikken.

Zeer onvoldoende, ruim onvoldoende of onvoldoende	Zwak, voldoende of ruim voldoende	Goed	Zeer goed	Uitstekend
-2	-1	0	1	2

Aandachtspunt is om ook de kaart *leefbaarheidsontwikkeling* te bekijken. Hieruit blijkt of er recent veranderingen in de leefbaarheidssituatie zijn opgetreden.

6. Mogelijkheden en voorbeelden voor gezonde inrichting van de leefomgeving

Het ontwerp van de fysieke ruimte heeft invloed op hoe mensen de omgeving gebruiken/zich gedragen en op hoe mensen hun woonomgeving beoordelen en waarderen. De woonomgeving kan bijdragen aan de sociale verbindingen tussen bewoners door vanzelfsprekende, terloopse contacten te bevorderen. Korte, herhaalde contacten en het zien van buurtbewoners (en hun handelen) in de openbare ruimte, maken dat buurtbewoners elkaar gaan herkennen en sociaal kunnen plaats en zich daardoor veiliger voelen in hun omgeving. Ook de kwaliteit van de omgeving en het onderhoud zijn belangrijk. Over het algemeen kan een aantrekkelijke, goed onderhouden, als veilig ervaren, wandelvriendelijke buurt met open ruimtes (zoals parken, gemeenschappelijke tuinen) en functiemenging (wonen, werken, onderwijs, recreatie, openbaar vervoer e.a. buurtvoorzieningen), het contact tussen buurtbewoners bevorderen en gemeenschapsgevoel versterken.

7. Meer informatie

Op de kaart van de Leefbaarometer is ook informatie over de verschillende dimensies van de leefbaarheid terug te vinden. Deze dimensies geven meer inzicht in de verschillende aspecten van leefbaarheid en waar op kan worden ingezet. Het betreft de volgende dimensies:

- **Woningen:** de samenhang tussen tevredenheid en de woningvoorraad. Homogene wijken met kleine woningen of flats en een hoge woningdichtheid worden als minder prettige leefomgeving beschouwd. Dit hangt vaak ook samen met minder gevoel van veiligheid en minder bewegen. Goedkopere woningen hebben vaak ook een minder goed binnenmilieu wat gezondheidsklachten kan veroorzaken, zoals luchtwegklachten, allergieën en geluidhinder.
- **Bewoners:** leeftijdsopbouw, samenstelling huishouden en verhuizingen worden in de Leefbaarometer gebruikt om aan te geven hoe homogeen en samenhangend de wijk is, maar geven ook informatie over waar de sociale kracht zit en welke gezondheidsproblemen te verwachten zijn. Homogeniteit van een buurt brengt risico's met zich mee die een invloed op gezondheid kunnen hebben. Voorbeeld: buurten met alleen nog maar ouderen die elkaar weinig kunnen steunen, wat kan leiden tot een tekort aan mantelzorg.
- **Veiligheid:** Dit kan bijvoorbeeld leiden tot eenzaamheid of depressie. Jaarlijks lopen meer dan 100.000 mensen letsel op als gevolg van geweld. Een veilige omgeving zorgt voor minder stress, depressie en angststoornissen, minder hart- en vaatziekten en meer lichamelijke activiteit. onveiligheid of het gevoel hebben dat het onveilig is in de buurt, kan mensen belemmeren in hun sociale bezigheden. Bij ouderen met een lage sociaal economische status blijken onveiligheidsgevoelens zelfs te leiden tot ADL-problemen, waarschijnlijk door minder bewegen. Er is ook een relatie tussen gezondheid en het vertonen van crimineel gedrag: van de 600 veelplegers in Amsterdam bijvoorbeeld blijkt 70% een (psychische) aandoening te hebben.
- **Voorzieningen:** de aanwezigheid van goede en bereikbare voorzieningen draagt op vele manieren bij aan de gezondheid. De aanwezigheid van treinstations vergroot de mobiliteit.

Een goed zorgaanbod verlaagt de drempel voor noodzakelijke zorg. Sociaal-culturele voorzieningen dragen bij aan participatie en zelfontplooiing. Scholen vergroten de toekomst- en ontwikkelingsmogelijkheden en trekken jonge gezinnen aan.

- **Fysieke omgeving:** de fysieke (milieu-)factoren worden ook al in de andere factsheets meegenomen voor de gezondheidskwaliteit en komen tevens tot uitdrukking in andere indicatoren. In de Leefbaarometer worden ze echter gebruikt in de specifieke context van leefbaarheid.

Op de kaart van de Leefbaarometer is, naast de leefbaarheidssituatie op een bepaald moment, ook de leefbaarheidsontwikkeling in een bepaalde periode in te zien (7 klassen, variërend van grote achteruitgang tot grote vooruitgang).